

Naujienu Antroji Dalis

NR. 818

CHICAGOS LIETUVIU LITERATūros DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Geras, bet pavėluotas, žodis
Altui ir Marijonai Kižytei

Prieš keletą metų, prasidėjus smarkioms Amerikos Lietuvių Tarybos kritikoms, labiausiai buvo prikašiojama dėl Amerikos Lietuvių Informacijos Biuro New Yorke. Per daug tai įstaigai išleidžiama pinigų, darbas nepateisinąs įdėto kapitalo...

Pagaliau Altas informacijos biurą panaikino.

Žingsnis į žingsnį rikiuotėje tos spaudos, kuri dėjo aštrias kritikas prieš Amerikos Lietuvių Tarybos išlaikomą informacijos biurą ir prieš vedėją M. Kižytę, marširavo ir "Darbininko" laikraštis. Bet šių metų birželio 24 d. numeryje jau apgailėstauja: pasigenda informacijos biuro ir taria Altui bei Marijonai Kižytei gerą žodį:

"Laikraštį ("Darbininką" — L. B.) pasiekė dar nedaug kalbų, kurias pasakė Kongrese laisvės draugai Baltijos dienos proga. Anksčiau, kai New Yorke veikė Alto informacijos biuras, M. Kižytės vadovaujamas, jos dėka greitai gaudavome kongreso narių kalbas ar tų kalbų santraukas. Dabar nėra, kas tuo pasirūpina, ir tenka palaukti Congressional Record ar pačių Kongreso narių paslaugos".

"Darbininkas" šia proga turėtų prisiminti giesmę: "Vėlai susiprasi, bet laiko neberasi"... Arba: — daug lengviau išardyti, negu naują pastatyti.

Baigiama nebaigta enciklopedija

Lietuvių Enciklopedija, leidžiama Juozo Kapočiaus, baigiama. Jau spausdinamas paskutinis, 35-tas tomas. Taip pranešė Jonas Valaitis "Naujienose".

Deja, ne! Su 35-to tomo išleidimu leidėjas dar nebus pažado įvykdęs, nebus darbo baigęs. Tebelaukiamas 15-tas tomas, kurs pršoktas — neišleistas, Lietuvai skirtas.

Privataus asmens pelnas ar nuostolis, ir bendrai pinigine apyvarta, yra privatus reikalas. Privataus biznio padėtį paaiškino enciklopedijos leidėjas Brooklyne jam surengtame pagerbime, o J. V. "Naujienose" ir raide (p.) pasirašęs "Darbininko" korespondentas nori mus liūdnei nuteikti: enciklopedijos leidėjas darbą baigia su 35 tūkstančių nuostoliu! "Darbininke" šiek tiek ir paaiškinama: pajamų per 1,106,153.76 dol., išlaidų 1,149,893.46 dol., — nuostolių 35,000.00.

Kiek teisybės tokioj buhalterijoje? Nubraukime išlaidų su-

moje pajamas ir nuostolio bus ne 35,000, bet \$43,739.70. Į visuomenę "įdomia statistika" apeliuojant ir tūkstančiais nesiskaitant, toji "Darbininke" išspausdintoji statistika kažkuo pakvimpa, lyg žuvies patiekalas trečią dieną.

J. Kapočius, kai pradėjo enciklopediją leisti, savo spaustuvės neturėjo. Iš vienos spaustuvės į kitą besikilnojant ir enciklopedija išėjo margos išvaizdos: nevienodas popierius, nevienodos raidės, nevienoda spauda. Tegul ir marga, bet pakankamai išsivijos sąlygose gera! Enciklopedija baigiama spausdinti savoje spaustuvėje, kurios mašinerijos ir kiti rakandai dar bus nesudilę. Kur jie figūruoja: pajamose, išlaidose ar įsigyto turto pozicijose?

Bijotina kalbėti apie privatų biznį, bet baimė ir tylėti, kai girdisi, dar nepagrįstas balsas, jog enciklopedijos vartytojai įvareme leidėją į nuostolius. Dievaži, jei Liet. Enciklopedija baigiama su 35 tūkstančių dolerių nuostoliu ir leidėjas dar žada leisti lietuvių enciklopediją angliškai, tai neliks nieko kito, kaip sudainuoti Čiurlioniečių ansamblio mėgiamą žemaičių dainelę: Širšos būmbal nukelnėjo, kad ir velnos padulkėjo"...

Ir tuo šeršonu, J. Kapočių į nuostolius įvariusiu, enciklopedijos prenumeratoriui dar nesutinku būti!

"Dievas tų pašto ženklų leidimo neužvaizdavo"...

"Laiškai Lietuviams", jėzuitų leidžiamas mėnesinukas, taip pat prabilo apie Vatikano išleistus Lenkijos garbei pašto ženklus su Aušros Vartais.

Kalba drąsiau, negu "Draugo" bendradarbis, buvęs diplomatas, P. Mačiulis, kuriam dar lyg "griekas smertelna" prieš popiežių protestuoti. Jėzuitų laikraštis sako, jog lietuvių atžvilgiu Vatikane padaryta, rodos, nelengvai atleidžiama klaida. Prieš tokią klaidą esą ne tik galima protestuoti, bet net reikia protestuoti.

"Betgi išmintingiesiems nereikia nė aiškinti, kad Dievas tų pašto ženklų leidimo neužvaizdavo ar kad dėl Vatikano pareigūnų padarytos klaidos neturi nukentėti tikėjimas ar lojalumas popiežiui". — baigia "Laiškai Lietuviams".

Po tokio ganytojiško žodžio belieka noras su Maironiu prikelkti nors vieną senelį iš kapų milžinų — tegul, jie pasiskaitę dabartinę kunigų leidžiamą spaudą, įsitikins, kokie neišmintingi jie buvo, kai jiems aiškino ir jie tikėjo, jog nė plaukas nuo-

(Nukelta į 3 psi.)

Žmogaus rankų nesugadintas natūralus gamtos grožis

VINGIUOTAIS SPAUDOS TAKELIAIS

Šių metų balandžio mėn. eilėje "Naujienu" numerių buvo atspausdintas Vlodo Mingėlos straipsnis: "Visas sutartis sovietai begėdiškai sulaužė". Tą straipsnį įdomiai perskaičiau ir noriu kai ką plačiau paryškinti ir patikslinti.

Autorius rašo: "Maskva, okupavusi Lietuvą, lietuvių tautos akyse norėjo pasirodyti geradari ir laikinai atidavė Lietuvai lenkų okupuotą sostinę Vilnių su jį supančiomis žemėmis".

Tenka priminti, kad S. Rusija atidavė Vilnių dar prieš Lietuvos okupaciją, o ne "okupavusi Lietuvą", kaip rašo autorius. Eiga vyko sekančiai. 1939 m. rugsėjo 1 d. prasidėjo vokiečių-lenkų karas. Rugsėjo 17 d. S. Rusija, vykdydama anksčiau su Vokietija pasirašytą slaptą protokolą, kirtu Lenkijai smūgį iš antros pusės. Užėmė dalį Lenkijos ir Vilniaus kraštą. Prasidėjus karui, Lietuvos vyriausybė laikėsi neutralumo politikos, nors, žinoma, ir buvo apščiiai balsų, raginančių eiti atsiimti Vilnių ir teritoriją. Kaune kursavo gandas (matyti, paleistas Sovietų pasiuntinybės), kad, esą, jeigu Lietuva įsivels į karą, tai jai bus blogai. Bet jeigu nekariaus, tai gali laimėti tą, ko amžiais troško. Tad ir iškyla viešumon sukti S. Rusijos planai. Ji stengėsi užimti Vilnių, apgrobti, o paskui pasirodyti geradari ir jį grąžinti Lietuvai.

Spalio 10 d. S. Rusija su Lietuva pasirašė sutartį ir grąžino Vilnių. Gavome Vilnių ir rusiškas įgulas — 20 tūkstančių raudonarmiečių. Lietuva tuomet dar buvo laisva, nors įgulų įsileidimas žymiai pažeidė jos nepriklausomybę. S. Rusija atidavė Lietuvai Vilnių ir dalį teritorijos tik spalio 28 d. Ji troško kuo daugiausia išvežti į S.

Rusiją vadinamojo karo grobio, todėl taip ilgai ir neperdavė. Pagaliau 1940 m. birželio 15 d. S. Rusija smurtu okupavo ne tik Vilnių, bet ir visą Lietuvą ir įjungė į Sovietų Sąjungą.

Daugumas iš mūsų Vilniaus grąžinimo eigą pilnai atsimename ir gerai žinome, kad jis buvo grąžintas dar prieš okupaciją. Dar tenka paliesti ir tas S. Rusijos "dovanas", duotas pirmosios okupacijos metais, nes gal kas jau riša su Vilniaus grąžinimo klausimu.

Buvo taip. 1940 m. vadinamojo Liaudies seimo štrinkta "delegacija" nuvyko į Maskvą prašyti, kad Lietuvą įjungtų į Sovietų Sąjungą. Rugsėjo 3 d. Stalinas prašymą priėmė, Lietuvos Respublikai užnerė kilpą ir įtraukė į sovietinių tautų kartuves. Ta "nepaprasta" proga S. Rusija "dovanojo" Lietuvai keletą valsčių, kurie yra Vilniaus krašte. Prijungė prie Lietuvos TSR švenčionių rajoną ir Vidžių, Adutiškių, Astravo, Varanavo ir Rodunės rajonų dalis. Jie priklausė Vileikos ir Baranovičių sritims, Gudijos TSR. Ta "dovana" — tai sukto tautinės politikos principas. Tikrovė tokia: stalininiame "dovano akte" pažymėti Vilniaus krašto rytų rajonai turėjo būti Lietuvai grąžinti pagal 1939 m. spalio mėn. sutartį. Tačiau S. Sąjunga tų rajonų neperdavė, o įjungė Gudijos TSR. Taigi, "dovanojo" Lietuvai priklausančios teritorijos dalį. Tikrai negirdėta "malonė".

Toliau, tame pat numeryje autorius rašo: Sovietų Rusija okupuodama Lietuvą, pasidalijo įtakų zonomis Europoje. 1941 m. sausio 10 d. su Hitlerio valdoma nacių Vokietija pasirašydama nepuolimo sutartį. Pagal tą sutartį už Lietuvos teritoriją Maskva sumokėjo Sovietams

W. V. ...

(?... vokiečiams. V. V.) 7,5 milijonus auksinių dolerių”.

Čia irgi autorius klysta. S. Rusija sumokėjo Vokietijai 7,5 milijonus auksinio dolerių ne už Lietuvos teritoriją, bet tik už dalį Suvalkijos. Tuo reikalu slaptos derybos vyko sekancia tvarka.

1939 m. rugpiūčio 23 d. Vokietija ir S. Rusija pasirašė slaptą protokolą, pasidalindamos Pabaltijį ir Lenkiją. Latvija ir Estija buvo paliktos S. Rusijos, o Lietuva vokiečių įtaką sferoje. Vokiečiai pripažino rusų pretenzijas į Besarabiją ir Suomiją. Rytinės Lenkijos dalis (Ukraina, V. Gudija) iki Narevo, Vislos ir Šano upių atiduotos S. Rusijai.

1939 m. rugsėjo 1 d. prasidėjo Vokiečių - Lenkų karas. Rugsėjo 17 d. pajudėjo raudonoji armija ir pradėjo veržtis į Lenkijos gilumą. Išbėgėjusios vokiečių armijos užėmė daugiau Lenkijos, negu buvo numatyta pagal rugpiūčio 23 d. slaptą protokolą. Vokiečiai užimtų Lenkijos plotų, kurie pagal susitarimą priklausė Rusijai, nenorėjo atiduoti. Ir vėl prasidėjo slaptos derybos. Tų metų rugsėjo 28 d. Vokietija ir S. Rusija pasirašė antrąjį slaptą protokolą, kuriuo Lietuva, išskiriant dalį Suvalkijos, perleidžiama S. Rusijai.

1940 m. birželio 15 d. komunistinė Rusija, okupuodama Lietuvą, užėmė ir tą dalį Suvalkijos, kuri priklausė Vokietijai. 1940 m. pabaigoje ir vėl prasidėjo slaptos derybos, kad ta Suvalkijos dalis, kuri priklausė Vokietijai, būtų galutinai atiduota S. Rusijai. Ši Suvalkijos dalis prijungtame prie 1939 m. rugsėjo 28 d. slaptą protokolo žemėlapyje, buvo smulkiai atžymėta ir pavadinta "Lietuvos teritorijos juosta". Po karštų ir kietų derybų, 1941 m. sausio 10 d. buvo pasirašytas slaptas protokolas, kad Vokietija atsisako jai priklausančios Suvalkijos dalies. O S. Rusija už tą dalį Suvalkijos pasižadėjo sumokėti Vokietijai 7 ir pusę milijono auksinio dolerių.

Visų derybų eiga jau po kelis kartus buvo plačiai aprašyta lietuvių ir kitomis kalbomis leidžiamuose laikraščiuose. Net ir slaptieji protokolai yra išverstį į lietuvių kalbą.

Tikrą Lietuvos komunistų partijos narių skaičių sunku pasakyti. V. Mingėla pamini, kad turėjo 1.741 narį. "Draugas" (ž. 1965 m. Nr. 264) rašo, kad remiantis Lietuvos saugumo surinktomis žiniomis, 1940 m. sausio mėnesį Lietuvos komunistų partija turėjo 933 narius, kurių tarpe 459 buvo nelietuviai. Lietuvos komunistinio jaunimo sąjunga turėjo 211 narių (186 nelietuviai). MOPR'o organizacijoje buvo 218 asmenų (188 nelietuviai). Visus sudėjęs krūvon, gausime tik 1.362 asmenis, kurių tarpe buvo net 833 nelietuviai. Iš to 1.362 asmenų 1.132 buvo vyrai ir 230 motery, gi pastarųjų tarpe buvo 193 nelietuvės.

V. Vytenietis

ŽASIES VARGAI

Aukso Žasies filmas lietuvių pastogėje tiek išpopuliarėjo, kad tapo tam tikru kultūros vertybių mastu. Filmą užgimė, gyvena ir savuosius vargalius vargsta.

Inta Omry (Tu esi mano gyvenimas). Margasis filmų pasaulis Čikagoje pamėgo mažąją teatro salę McCormic Place pastate. Šitoje patalpoje man teko matyti du lietuviškus ir du arabiškus filmus.

Š. m. sausio 23 d. rodėsi arabų filmas Inta Omry. Žiūrovai buvo tamsiaplaukės kumpanosės žmogystės, atseit, arabai.

Vaidyba arabiška. Parašai angliškai, kad "netikėtis" šį tą suprastų.

Filmo komedija labai paprasta. Turtuolis įsimyli savo sekretorę. Atsiranda klišė, be kurių meilė nebūtų romantiška. Vyrelis pagaliau laimi savo mylimą merginą. Komedija papuošta gausybe arabų liaudies dainų ir kukliais arabiškų šokių trupiniais.

Dainos pristatytos žinoviškai. Dainuoja talentingosios merginos. Viena jų pasižymi nepaprastu nuoširdumu.

Arabų dainoje juntų garsus, primenančius kūdikio verkimą. Panašius garsus juntų hebrajų sinagogoje.

Nuo ko žmogutis pradėjo savo balso stygas mankštinti? — Ant žemės kaž kada turėjo atsirasti verkianti ir krykštaujanti būtybė. Žemei negirdėtai garsais ji pasveikino saulės tekėjimą, nakties atslinkimą, žaibų išdykavimus ir daug kitų gamtos reiškinių. Panašiais garsais ji išreiškė savo kasdieninius rūpesčius. Šių garsų mes arabų dainose jaučiame daugiau, negu kitų genčių dainose.

Arabų šokuose matome moteriškes pusiaujo mankštą. Šituose šokuose vyrelis gali dalyvauti, kaip moteries ramstis (ar ne, tas pat reiškiasi tradiciniame baletė?).

Netikėtis ligi šiol arabų šokio prasmės nesuprato. Pasaulio uostų jūreiviai ir didmiesčių turtuoliai eina į landynes, kur išdykusios merginos profanuoja kilnųjį arabų šokį.

Vis dėl to išraiškos šokio kultivuotojai stengiasi įspėti

arabų šokio mįslę. Kada nors arabų šokis bus išraiškos šokio deimantiukas.

Lebano arabų sukurtame Inta Omry filme mėsingos, bet lanksčios gražuolės saikingai atlikinėja arabų šokius. Ar suprato netikėtis išpažinėjį šokio grožį?

Š. m. kovo 20 d. teko matyti arabų filmą "Reckless Youth". Nepasakyta, kur iškepta. Tema įdomi tik arabams. Netikėlių pasaulio įtaka žaloja patriarchalinę arabų idilę. Jaunimas dairosi į Paryžių ir Hamburgą. Tėvų papročiai niekinami. Jaunimas ištvirkauja. Tragedijos įvyksta. Nusikaltėliai kartūvėse savo gyvenimą pabaigia. Tautiniai šokiai arabų jaunimui eina ištvirkavimo simboliais. Kyla įtarimas, kad šitas filmas iškeptas Egipte.

Matydamas Inta Omry, susižavėjau ir nutariau: čia tai yra arabiška Aukso Žasies. Pamatęs arabų Reckless Youth, nusivyliau, ir į arabų filmus nebeinu.

Aukso Žasies pasirodymai Čikagoje. Filmą nepakankamai apšviestas — daug kas pasakė. Yra gi ir paveikslų silpnai apšviestų. Niekas dėl jų tamsumo nesiskundžia. Televizijos amžiuje mūsų akutės išlepo.

Filmą užtrunka dvi valandas. Per ilgai — daug kas ištarė. Yra filmų užtrunkančių vieną valandą. Niekas dėl jų trumpumo nesiskundžia. Yra filmų užtrunkančių tris valandas su pertrauka. Niekas dėl jų ilgumo nesiskundžia.

Žodis nenuskriaustas. Daugelis aktorių puikiai deklamuoja. Gitaros muzika atrodo savo vietoje. Pasaka atsiskleidžia, nematomam asmeniui deklamuojančiam be birbinių.

Pirmas matomasis vaizdas — nežinomos gražuolės holivudiškas pasikraipymas. Nekliūva tam, kas reklamos nesibaudo.

Pasakos įžangai pasirodo groteskiška scena, garbingiems asmenims klouniška judant, šnekančiam ir grakščiai šokančiam. Šitai scenai reikia duoti šiek tiek laiko. Šito laikantis, groteska prieš pusę metų išėjo suprantama. Š. m. VI. 5 groteska prašvilpė, kaip raketa. Šiurpu buvo žiūrėti ir klausyti. Šitoks

preliudas užmuša žiūrovo dėmesį.

Sunku buvo suprasti nuoširdžias astrologo pastangas skaičiuoti valstybės likimą dangaus kūnuose.

Komiškose karaliaus dvaro scenose atsispindi vakarų Europos absoliutizmas iš XVII ir XVIII šimtų.

Karalaitės juokinimo kontestas (konkursas) išeina negyvenimiškas. Prie realybės pasaka priartėja, kai Kajetono Gervėniškio išdaigose atpažįstame provincijoje užaugusį bajorą — "neaptašytą mešką".

Smuklės scena, norint nenorint, išeina reali. Mergytės atrodo lyg Holivude užgimusios. Visoks maišas ant jų pečių tinke. Kur atsistojo, kaip pasisuko — taip ir tiko. Žodelis šitų dviejų naujokių nenuzulinatas, bet natūralus.

Tėvelis gerai gano savo "ožkytes", kuriodvi viską mato, bet moka dėtis nieko nemašančiomis. Išeina aštriai taikli idilė.

Magiška kūnų sukabinimo scena mūsų neįtikina gal dėl to, kad komedijos dalys palaidos. Trūksta tų klijų, kurių būtinai reikia ir pasakai ir dramai.

Karalaitė prieš pusę metų rodėsi prasta. VI. 5 ji jau žmoniškai interpretavo nuobodžiančią melancholikę. Doktoras akrobaštikas — geras despotiško režimo vaikas. Astrologo žodis kai kada neįtikinamai nuskamba. Bendrai imant, aktorių kursas aukštas. Admirolas savo žodžiais ir judesiais puikiai išsilaiškė. Gerai lūkėsi ir kiti atsakingi aktoriai.

Šokių choreografija paprasta, pagyvenėliams įkandama. Pompatiška absoliutizmo dvasia taikliai pagauta. Choreografijos autorė A. Valeišaitė gerai žino šokių teoriją ir istoriją. Dekoracijos įdomios. Vaza kaip gyva.

Tėviškai atviras Kardelio žodis. Nepriklausomos Lietuvos š. m. VI. 8 recenzentas jk rašo:

"...žodžių didžiulis srautas, o minties nėra. Todėl vaikams filmas visiškai nesuprantamas, o suaugusiems turinys neįdomus..."

Principinis recenzento priekaištai yra tas, kad filmas netu-

Kairėje amerikietis Dennis Ralston žaidžia tenisą su ispanu Manuel Santana. Rungtynės vyksta Anglijoje, Wimbledon laukuose. Dešimtys tūkstančių žiūrovų sekė rungtynes.

Pirmoj eilėj Miss Lithuania Giedrė Galinytė, antroj eilėj iš kairės Nijolė Grybauskaitė, Laima Čepaitytė, Bačiūnai, Zuzana Valadkaitė ir Gema Kreivėnaitė. Foto A. Gulbinsko

ALGIRDAS BUDRECKAS

Laisvojo pasaulio Miss Lithuania rinkimai

Po iškilmingo Jaunimo Kongreso posėdžio atidarymo buvo renkama viso pasaulio gražuolė — Miss Lithuania. Gražuolių iš viso buvo 17, kurios atstovavo savo kraštams bei Amerikos miestams. Štai jos: Zuzana Valadkaitė (Argentina), Judita Kulakauskaitė (Australija), Giedrė Galinytė (Bostonas), Vidutė Dikaitė (Brazilija), Ramutė Plonytė (Brockton), Mass., Laima Čepaitytė (Chicago), Nijolė Grybauskaitė (Cleveland), Renata Jomantaitė (Detroit), Sandra Vaičiūtė (Hamilton, Canada), Žibutė Stroputė (Los Angeles), Birutė Baranauskaitė (New York), Audronė Klimaitė (New Jersey), Gema Kreivėnaitė (Philadelphia), Laima Svėgzdaitė (Toronto), Regina Jablonskytė (Venezuela), Kristina Kavaliauskaitė (Worcester), Regina Plukaitė (Vokietija).

Rinkimus prižiūrėjo teisėjų komisija, koordinatore Rūta Domarkaitė ir programos pranešėjas Rimvydas Cinka.

Publikos prisirinko pinutėlė salė, netilpo visi prie stalų ir buvo pilna stovinių, kas trukdė gerai stebėti pristatomas gražuoles. Susidomėjimas rinkimais buvo didelis ir salėje matėsi ne tik jaunimas, bet ir senesniosios kartos atstovų. Rūta Domarkaitė pranešė rinkiminę procedūrą ir pavedė pranešėjui Rimvydui Cinkai, kuris kiekvieną kontestantę iškvotė pagal sąrašą ir jam iš anksto pateiktais klausimais. Visų nustebimui klausimai buvo surašyti ta kalba, iš kurio krašto buvo kandidatė. Daugiausia girdėjosi anglų kalba, nes daugumas kandidačių buvo iš angliškai kalbančių kraštų. Kada buvo prieita apklausti Miss Braziliją portugališkai, pasirodė, jog ta kalba ir pati kontestantė nelabai legaliai prašnekti. Apklausinėjant Vokietijos gražuolę vokiškai kontestantė pareiškė, kad ji mieliau atsakinėsianti lietuviškai, už tai publikos buvo šiltais aplodismentais palydėta.

Toks apklausinėjimas ir įvedimas svetimų kalbų, visus susirinkusius didžiai nustebino. Vėliau šiuo klausimu man pasiteiravus, buvo paaiškinta, jog norėta tuo patikrinti kiekvieną kontestantę, ar ji galės ir sugebės atstovauti viso pasaulio Miss Lithuania, nes, nemokėdama to krašto kalbos, negalės tinkamai atstovauti.

Visos kontestantės — gražuolės yra dažniausiai tuose kraštuose išaugusios ir mokslą ėjusios, tad kam tokie reikalavimai ir samprotavimai. Jeigu norėta tai atlikti, tai ne vieta jų kalbų žinojimą tikrinti pačiuose rinkimuose, gaištant laiką ir leidžiant nuobodžiauti auditorijai. Pranešėjas, nemokėdamas ir nesuprasdamas svetimos kalbos, negalėjo paaiškinti atsakymo ir laukė, kad vertėjas išverstų, o tas, nesupratęs klausimo, prašė pakartoti, ir visas reikalas pasikartodavo. Susidarė rinkimuose nesklaidumai ir publikoj girdėjosi nepasitenkinimas. Manau, kad ir teisėjai tų visų kalbų irgi nemokėjo, tad kam visa tai? Mums Miss Lithuania renkant svarbu yra, kad ji mokėtų ir mūsų kalbą. Mes neturėjome progos patirti, ar tos kandidatės, kurios nebuvo

atrinktos į tą penketuką, mokėjo lietuviškai.

Matydamas Miss Chicagos rinkimus ir norėdamas truputį pasitarnauti viso pasaulio gražuolės rinkimams, 1966 metais birželio mėn. 25 d. šeštadienio "Naujienu" laikraščio priėdė parašiau straipsnį "Dėl Miss Lithuania rinkimų", bet deja... Straipsnyje padariau kelis pasiūlymus ryšium su išvengimu galimų negerovių ir šališkumo. Sakysime, daug geriau, jei kontestantės burtų keliu traukia klausimus, į kuriuos jos turi atsakyti. Tuo būdu išvengiamas bet kokis šališkumas ar asmeniškumas. Išvengiama ir priekaišto, kad vienai užduodama sunkesni, o kitai lengvesni klausimai. Ir kad tai daroma tyčia.

Aš visiškai nesu linkęs ką nors įtarti šališkumu. Tačiau visokiems priekaištams išvengti ateityje, vis dėlto bus geriau, jei bus prisilaikoma tam tikrų nustatytų taisyklių.

Visos parinktos penkios kandidatės į Miss Lithuania nebuvo egzaminuojamos, — kitaip išsi-reiškus, jos tarpusavy nesirungtyniavo. Gal tik teisėjai pasirinko geriausią iš kontestančių pasakytą kalbą.

Penkias kontestantes — gražuoles teisėjai paskelbė tokia tvarka: 5 vieta — Gema Kreivėnaitė (Philadelphia), 4 vieta — Zuzana Valadkaitė (Argenti-

na), 3 vieta — Nijolė Grybauskaitė (Cleveland), 2 vieta — Laima Čepaitytė (Chicago) ir Miss Lithuania — Giedrė Galinytė (Boston).

Visos penktos kontestantės pasakė turiningas ir gražias kalbas su puikiai retorika. Jų visos kalbos buvo patriotinės, kas labai tiko mūsų jaunimo Kongreso esamai dvasiai. Visos parinktos kontestantės, sakydamos savo kalbas, vartojo gerą lietuvių kalbą. Džiugu ir malonu, kad mūsų šaunus jaunimas puikiai kalba tėvų kalba, yra patriotinis ir atsidasvęs lietuvių. Laisvojo pasaulio Lietuvių gražuolė — Miss Lithuania išrinkus, J. Bačiūnas kartu su žmona, buvo pakviesti, kad panelei Giedrei Galinytei uždėtų puikią mums lietuviams simbolišką iš gintarų pagamintą karūną. Visoms kitoms gražuolėms buvo įteiktos gėlės — raudonų rožių puokštės.

Miss Lithuania panelei Giedrei Galinytei lai būna visad giedrios dienos ir daug džiaugsmo gyvenime. Nuo išrinkimo dienos ir toliau pasilikite tokia gera, kaip Jūsų tarti mums žodžiai. Atstovaukite mūsų trišpalvei su pasididžiavimu ir iš-tverme visur ir visad, o jaunystės grožiu ir patriotiškumu skinkite užtarnautai laurų vainikus.

Būdamas Chicagos gyventojas, negaliu nesveikinti ir nesididžiuoti Chicagos Miss Lithuania — Laima Čepaityte, kuri rinkimuose užėmė antrą vietą. Visoms buvusioms ir atstovavusioms savo kraštams bei miestams gražuolėms tariame lietuvišką dėkui.

Grįžusios likite ir toliau lietuvių ištikimos ir neužmirškite, kad visos esate savo gyvenamaj vietovėje Miss Lithuania ir lietuvių ambasadorės!

IŠROKAVIMAS

- Kuo nori būti, kai paaugsi?
- Kareiviu.
- Durnas! Išėisi į karą ir priešas tave užmuš!
- Kvailas! Taigi aš būsiu tas priešas!

SKAITYK PATS IR PARAGINK

KITUS SKAITYTI
N A U J I E N A S

Visos kandidatės į Miss Lithuania.

Foto A. Gulbinsko

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Jubiliejiniam Seimui rengti Komitetas Clevelande. Iš kairės į dešinę, pirmoje eilėje: I. Stankevičius, O. Jokubaitienė, Vl. Braziulis, Jonas Daugėla (pirmininkas), S. Gariauskienė, Vyt. Braziulis, F. Baranauskas. Antroje eilėje: J. Mockus, M. Meckuvienė, S. Lazdinis, E. Grigaliūnienė, V. Sakas, M. Miščikienė, A. Karsokas ir P. Šukys.

SIAUBINGOS DIENOS

Tokiu vardu visai neseniai pasirodė nauja knyga — Juozo Kapačinsko 1944–1950 metų atsiminimai. Knyga įdomi ne tik pasižiūrėti, bet ir pasiskaityti. Geras popierius, aiškios raidės, padoriai įrišta kietais viršeliais. Tekste gausu iliustracijų, net 88-ios. Tos iliustracijos, arba vaizdeliai, gerokai pagyvina ir paryškina turinį.

Knygos turinys jau numanu iš antraštės. Tai ir yra tos klaidingos, tragiškos daugelio mūsų ir viso krašto dienos. Dienos ir valandos, kada rytų fronte sumušti vokiečiai traukėsi, o iš ten visu savo siaubu artėjo raudonasis Azijos slibinas.

Žmonės blaškėsi, nežinojo kur dėtis ir kas daryti. Vieni iš anksto pabėgo į užsienius, kiti laikėsi dar, išikabinę gimtosios savo žemės skverno, kaip ištikimi savo motinos vaikai. Fronto ugnies ir vokiečių kareivių naikinami, daug vargo ir skausmo patirdami, pamažu, pėda už pėdos traukėsi nuo savo gražių jų sodybų, nuo visko pertekusių namų. Traukėsi ir vis lūkinėjo, vis tikėjosi, kad bolševikai bus sulaikyti. Deja, paskutinė viltis pražuvo. Alpstant, skausmingai kenčiant teko peržengti Vokietijos sieną.

“Palikom gimtąjį kraštą karo liepsnose ir važiavome tolyn”, rašo autorius: “Tolom nuo fronto baisių, dažnai atsisukdami į gimtąjį kraštą. Tai gimtojo krašto šauksmas. Mus lydėjo gaisrų pašvaistės, visas rytų dangaus horizontas švietė nuo gaisrų, o viršum mūsų galvų užėmė lėktuvai” (46 psl.).

Ir štai Rytprūsių žemė, kuri per ilgus šimtmečius priklausė lietuviams ar jų giminėms prūsams. Ir čia klaukūs artėjančio fronto vaizdai bei padariniai. Žmonės pabėgę, sodybos apleistos. “Palaidi gyvuliai blaškėsi po laukus; juodmargių karvių bandos baidamos, maurodamos, slankiojo pakelėse; jų pritvinkę šešėnys perdegę, su-

tinę; kitos gulėjo sukritusios į siaurus apkasų griovius, nebegalėdamos iš ten išlipti. Niekas jomis nesirūpino” (51 psl.).

Kaip gyvuliai, taip ir žmonėmis — pabėgėliais niekas nesirūpino. Tik įžuliai gainiojo ir tvarkė vokiečių žandarus. Stumdydami varinėjo nuo vieno kaimo ar miesto. Autorius ir jo šeima keliauja savomis priemonėmis — arkliais vežimais. Pravažiuoja Holland, Marienburgą, Dancigą, Gotenhafen, Neumarktą. Sustoja, bet neilgam. Įkandin vejasi bolševikai.

Pagaliau nusidangina į pietų Vokietiją. Nuo karo siaubo vis tiek nepabėgo. Čia nuolat bombarduoja ir iš lengvųjų lėktuvų apšaudo amerikiečiai. Tik toks skirtumas, kad berods pastoviau apsigyvena, gauna darbo ir teisę naudotis maisto kortelėmis. Gyvena iš pradžių globjami vokiečių administracijos, vėliau UNRRA ir IRO, kol 1949 m. gruodžio 28 d. pasiekia Čikagą. “Taip baigėsi mano kelionės - baladonės, kurios prasidėjo Lietuvoje, Kaune, 1944 m. liepos 10 d.” (265 psl.).

Tai geroka odisėja, netrumpas laikotarpis (penkeri su puse metai), nemaža ir išgyvenimų. Nors autoriui neteko dažnai kraustyti iš vienos pabėgėlių stovyklos į kitą, bet jis plačiai važinėjo po Vokietiją ir apsilankė beveik visose stovyklose, ypač kur susibaudę lietuviai. Vienu kitu žodžiu apibūdina tas stovyklas, pabrėždamas, kas ypatingesnio. Tuo būdu, beskaitydami atsiminimus, gauname platoką informaciją apie stovyklas Vokietijoje.

Tie atsiminimai ypačai vertingi, kad jie surašyti beveik protokoliškai. Visur tikros vietos, pavardės, tikslios datos, net ir valandos. Savos rūšies istoriškas dokumentas. Daug padėjo autoriui, kad jis turėjo smulkų dienoraštį.

Knygos dedikacijoje autorius rašo: “Šiuos užrašus skiriu savo sūnui ir kitiems svetur-gimiesiems jaunuoliams, kad žinotų, kokiais keliais jų tėvai pasiekė laisvąjį pasaulį”.

Beje, daug atsimintino ir pamokomo ras toje knygoje ir senesnis lietuvis, kuris sakosi palikęs tėvynę, kad išgelbėtų savo gyvybę ir atkakliai kovotų dėl Lietuvos laisvės. Tai laisvei laimėti stengiamės glaudžiau susiburti, veržlesniu vieningumu pasireikšti. O kas gi išeina? Tolygiai, kaip ir prieš dvidešimt metų, kai trunkėmės pabėgėlių stovyklose.

Štai būdingas vaizdelis. Weisenburge lietuvių stovykla, tik-tai 378 galvos, įskaitant ir vaikus. Į komitetą išrenka pačius aktyviausius ir tokius, kurie geriau supranta anų dienų bū-

klę, aplinkybes. O darnos nei sugyvenimo nėra. Į stovyklą, juk suėjo beveik visi vienodo likimo ir po skaudžių pergyvenimų. Bet vos tik lengviau pasidarė, bematant atsirado skirtumai: senosios ambicijos, titulai ir visokios buvusios privilegijos.

Nutaria, kad komitetas prastas, jei nesugeba sutvarkyti. Renka kitą. Bet pirmasis nenusileidžia ir nepasitraukia iš savo pozicijų. Taip ir draskosi.

Verta visiems pasiskaityti. Daug, daug įsidėmėtinų dalykų.

J. Švaistas

Juozas Kapačinskas, **SIAUBINGOS DIENOS**. 1944-1950 metų atsiminimai. Čikagos lietuvių literatūros draugijos leidinys, 1965 m. 273 psl. Kaina nepažymėta.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, norįs pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knyga galima gauti “Naujienose” darbo valandomis. Kas negali užėti į “Naujienas”, tai prašomas persiusti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiūsimė.

ST. JUŠKENAS

IŠ PASIENIEČIO DIENORAŠČIO

Ir vėl mudu su savo mielu bičiuliu pasieniečiu nutarėme pasidalyti su "Naujienų" skaitytojais kai kuo iš vaikystės metų ir kitų laikų.

Mokslas, Tundalio dūša ir giesmė

Tai buvo dar senais caristinės Rusijos laikais. Tais laikais, kai rusai stengėsi lietuvius suprovoslavinti ir surusinti, o lenkai visomis išgalėmis lenkino. Rusams nesisekė. Tik labai retas lietuvis buvo surusintas ar suprovoslavintas. Bet lenkam net per daug gerai sekėsi. Dvaruose sėdėję dvarininkai lenkai ir sulenkėję klebonai, klebonijų tarnai bei didelė dauguma įvairausio plauko darytėlių įžuliai lenkino mūsų Lietuvėle.

Rytinėse Lietuvos dalyse ištisi lietuvių gyvenami plotai nebekalbėjo lietuviškai. Pavyzdžiui, Zarasų apskr., Smalvų valsčiuje tik viena Jakučių šeima dar kalbėjo lietuviškai. Tiesa, seneliai dar mokėjo lietuviškai, bet kalbėjo lenkiškai. Kiti turį gražias lietuviškas pavardes: Cicėnai, Dūdėnai, Labučiai, Miškiniai, Balsiai, Linkeliai, Juršėnai, Čepuliai, Legeniai, Stasiūnai ir kitokias lietuviškas pavardes nešiojį jau skaitėsi lenkais ir kalbėjo tik lenkiškai. Lietuvių, kalbančius lietuviškai, erzino, šaipydami: "sakė - pasakė", nes jie "chamską uturką" naudoja. Toliau nuo Zarasų link Avilų ir Imbrado jau tik retuose kaimuose bebūvo kalbama lietuviškai. Nesulaikomai ėjo lenkinimo bangą per visą mūsų mielą Lietuvėle.

Galima drąsiai teigti, kad tik nepriklausomos Lietuvos laikotarpis sustabdė lenkinimą ir atgriebė tautai sulenkintus lietuvių. Jeigu Lietuva nebūtų atgavusi nepriklausomybės, prie tuometinių nutautinimo sąlygų ir tempo, greičiausiai Lietuva būtų buvusi taip sulenkinta, kad lietuviškai būtų kalbėję tik mažas nuošimtis. Ir taip iš didelės ir garsios Europoje valstybės būtų likusios tik mikroskopinės nuotrupėlės. Mūsų tauta tokių Tumų, Maironių, Raimių iš dvasiškų tarpo labai mažai turėjo, o lenkinimas kaip tik ir vyko per bažnyčias ir dvasiškią.

Kaip aš pats buvau lenkinamas

Tuo laiku visoje plačioje apylinkėje nebuvo jokios valdinės pradžios mokyklos. Arčiausiai nuo mūsų kaimo mokykla buvo Zarasuose. Atstumas 15 kilometrų. Kaimiečiai į rusišką mokyklą vaikų neleidavo. Iš visos apylinkės bene vos pora vaikų iš Krioviškių Bizokas ir Grybiškių Puodžius lankė rusišką mokyklą. Šiaip ūkininkai pasitenkindavo, kad jų vaikai buvo pamokyti ne "chamskai", bet lenkiškai maldaknygę paskaityti. Tai ir mūsų Gudelių kaime, visus vaikus lietuviškai namuose kalbančius, mokė lenkiškai lietuvaite, didelė davatka, Leokadija Mozūraitė. Mokykla

buvo labai primityvi. Troboje pastatytas iš lentų sukaltas stalias. Prie stalo ilgi suolai. Viso kaimo vaikai, suėję į trobą, turėjome sukalbėti lenkiškai poterių. Po to prie durų buvo pastatytas didokas kryžius ir indelis su šventu vandeniu. Čia turėjome pirštus pamirkyti šventame vandenyje ir persižegnoti. Pabučiavus Kristaus kojas, prasidėdavo pamokos. Pati mūsų mokytoja buvo tik savamokslė. Ne ką ji galėjo mus ir pamokyti. Bet kad mes privalome "švinta linkų" kalba, o ne chamskai mokytis, tai kasdien kartodavo. Mokydavo ji ne iš kokio nors mokykloms skirto vadovėlio ar elementoriaus, bet iš katekizmo knygelės. Reikėjo mokytis poterių ir įvairių nuodėmių.

Pirmamečiai turėjo išmolti raidės. Po to jau pradėjome slobizavoti. Turėdamas rankoje "discipulą" (nudrožtas plonas pagalėlis ar plunksna), dėdamas ant raidės tari jos pavadinimą. Vėliau tari skiemenį ir pagaliau tari visą žodį. Pavyzdžiui: Z-d-r-o - Zdro - w-a-s - was - Zdrowas. M-a - Ma - r-i - r-i - ja - ja - Marija. Per porą žiemų vaikai tik gabesni šiaip taip sugebėdavo paskaityti. Bet lenkiškus poterių atmintinai išmokdavo. Iš viso per dieną būdavo trys pamokos. Dvi valandas skirdavo skaitymui - slobizavojimui, o vieną valandą aiškindavo apie Dievulį, angelus, o ypač mėgdavo pasakoti apie įvairias velnių išdaigas. Turėjo ji tokią knygutę. Nebeatsimenu nei kas ją parašė, nei kur ji išleista, bet jos pavadinimas buvo: "Powrotz piekla Tundala duszy" (Grįžimas iš pragaro Tundalo vėlės). Toje paveiksluotoje knygutėje buvo parašyta, kad kažkur ir kažkada mirė toks vargšelis Tundalas.

Ką Tundalas pekloj regėjo

Gyvendamas žemėje jis buvo padaręs daug nuodėmių. Bet tas nuodėmes jis darė tik dėl to, kad nesugebėjo atskirti, kas yra nuodėmė ir kas ne (nemo-kėjo lenkiškai katekizmo knygelės skaityti). Dėl to Dievulis jo pasigailėjo ir nepasiuntė jo

į pragarą velnių kančiomis, bet tik pasiuntė susipažinti su pragaru, su jame esančiais nusidėjėliais ir jų kančiomis. Po to liepė grįžti į žemę ir papasakoti žemėje likusiems, ką pragarė regėjo.

Vaizdeliuose buvo vaizduojama, kaip koks nusidėjėlis pragarė kenčia. Pvz., pabučiavusį merginą ar moterį pragarė velniai bučiuodavo. Keikiant suminėjus gyvatę ar kitokį šliužą, velniai apspitę, kišo tokiam į burną gyvatę ar rupūžę.

Bendrai nuodėmininkai virė kunkuliavo dideliame katile. Aplink katilą su dideliais samčiais smalos šokinėjo velniai. Velniai atvaizduoti su pailga galva, su nedideliais ragiukais, smailla barzdele, sulinkusiomis kojomis, skeltais kaip karvės kojų nagais ir ilga uodega. Galė uodegos stambokas kuokštas plaukų. Velnio uodega panaši į liūto.

Mūsų mokytoja tvirtino, kad tai tikras dalykas ir beveik kiekvieną dieną rodydavo mums tą knygelę ir joje įdėtus "velniškus" paveikslėlius. Liepdavo visur ir visados saugotis velnio. Esą, be angelo sargo, paskui kiekvieną žmogų sekiojįs ir velnias. Taip buvome tais velniais įbaidyti, kad bijodavome, nepersižegnoję į negyvenamą trobesį įeiti. Bėgdami į Pasiškų mišką pažaisti, pamiškėje visi sustoję po kelis kartus persižegnodavome. Negana to, dar vienas kitą peržegnodavome. Į mišką neanksčiau eidavome žaisti, kai tik visus velnius iš jo išbaidę, o tatai padarydavome visi urmu mišką peržegnodami.

Už lenką mokėjo po kapeiką

Taip mūsų mokytoja mus išmokė lenkiškai katekizmo knygelę skaityti. Baisiai velnių bijoti ir save lenku vadinti.

Prisimenu, pas tėvelį dažnai atvažiuodavo toks sukumpęs, nedidelio ūgio Viencavų dvaro savininkas ar nuomininkas pan Korzeniewski. Pamatęs mane, jau iš tolo pradėdavo šaukti: "Stachu, Stachu, chto ty jestes? (Stasy, Stasy, kas tu esi?). Jo paties išmokytas turėjau atsakyti "Polak maly" (lenkas mažas). Jaki znak twój" (Koks tavo ženklas?) — "Orzel biały"

(baltas erelis). Pan Korzeniewski skaniai, skaniai pasi juokės, kartais kapeiką, o kai kada ir "pietačoka" (penkias kapeikas) duodavo. Dažnai jis atveždavo ir lenkiško laikraščio, vadinamo "Gazeta swięteczna", paskaityti. Po to pats per save išmokęs rusiškai skaityti, tik lenkiškas ir rusiškas knygas skaitydavau. Mama visai į tokius klausimus nesikišdavo, bet tėvelis iš manęs pasi juokdavo ir liepdavo lietuviškai išmolti skaityti, nors pats bažnyčioje iš lenkiškos knygos meldavosi.

Pagunda veda į pagundą

Besimokinant pas Mozūraitę lenkiškai "Tėve mūsų", reikėjo sakyti ir toks sakiny: "i niewodz nas na pokusziene" (— ir nevesk mus į pagundą). Pradėjus daugiau knygų skaityti, dažnai atėidavo į galvą baisi ezezi ja. Pradėjau šį sakinį tiesiog provokacija laikyti. Kaip dabar paprastas kaimo vaikinėlis arba dabar jau pasenęs, teologijos nesimokęs gali suprasti. O suprasti norėtusi. Iš mažens buvo mokoma, kad Dieulis yra labai geras. Jis žmogui davė laisvą valią, bet liepė nepapildyti jokių nuodėmių, kad po mirties galėtum amžinai dangaus linksmybėmis džiaugtis. Nuo gimimo dienos žmogų nuo pikto saugo Dangaus Valdovo skirtas angelas sargas. O pragarą valdovas priskyrė žmogui velnių, kad jį gundytų blogus darbus atlikti. Vadinas, į pagundą mus veda ir gundo velnias, o poteriuose prašome, kad Dievulis mus į pagundą nevestų.

Ir šiaip pagalvoji ir taip pagalvoji, ir pagaliau gamasi galutinė išvada: Dievulis provokatorius...

1925 m. būdamas 78 pestininkų pulke šį sakinį per tikybos pamoką - paskaitytą norėjau su kunigu Bartuška išsiaiškinti, ėmiau ir paklausiau. Ar aš šį klausimą nebūvau gerai suformulavęs, ar kunigas manęs gerai nesuprato, bet už Dievulio pavadinimą suvedžiotoju gero-kai buvau išbartas.

Ne tik buvau išbartas, bet ir kuopos vadui buvo pranešta. Gerai, kad tuo laiku kuopos va-

Madison, Wis., zoologijos sodo dramblys Winkie sučiupo pro vielų tvorą pralindusią 3 metų mergaitę Ruth Ellen Freedman ir ją mirtinai sužalojo. Mergaitė pralindo, kad galėtų drambliui žemės riešutų duoti, o jis savo snapu ją čiupo ir tiek sumaigė, kad mergaitė netrukus mirė.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

KONGRESINĖ LIETUVIŲ JAUNIMO DAILĖS PARODA (KELIOS BENDROS PASTABOS)

Pasaulio lietuvių jaunimo kongresinė dailės darbų paroda jau baigiasi, kuri tęsėsi dvi savaites Jaunimo Centre Chicagoje. Parodoje dalyvauja šie dailininkai ir dailininkės: Petras Aleksa (skulptorius) (Chicago), Marija Ambrozaitienė (Chic.), Dalia Ancevičienė (Chicago), Danutė Aneliūnaitė (Kanada), Nijolė Baniėnė (Chic.), Birutė Bulotaitė (Chic.), Kristina Bulotaitė (Chic.), Tadas Burba (Vokietija), Jurgis Grabošas (Kanada), Regina Jautokaitė (Chic.), Jūratė Jokšaitė (Detroitas), Romualdas Juknevičius (Kanada), Janina Jurkonytė (Vokietija), Mirga Kežienė (Clevelandas), Dalia Kolbaitė (Chic.), Vida Krištolaitytė (Brooklynas), Rimas Laniauskas (Clevelandas), Raimundas Lapšys (Austrija), Jina Leškienė (San Pedro, JV), Juozas Mikelevičius (Chic.), Algirdas Muliolis (Ohio), Rimas Paulionis (Kanada), Ilona Peterienė (Los Angeles), Raimundas Piešina (Kanada), Regina Plukaitė (Vok.), Val. Ramonis-Ramonaitis (Chic.), Rasa Renkauskaitė (Kanada), Elda Rundzaitienė (Chic.), Rita Šileikytė (Chic.), Zita Sodeikienė (Chicago), Ona Stankaitytė-Baužienė (Chic.), Vida Stankienė (Chic.), Janina Tallat-Kelpšaitė (Chic.), Algirdas Trinkūnas (Chic.), Aida Vekterytė (Kanada) ir Kęstutis Zapkus (New Yorkas), Giedrė Žumbakienė (Chic.), Elda Zdanavičiūtė (Australija).

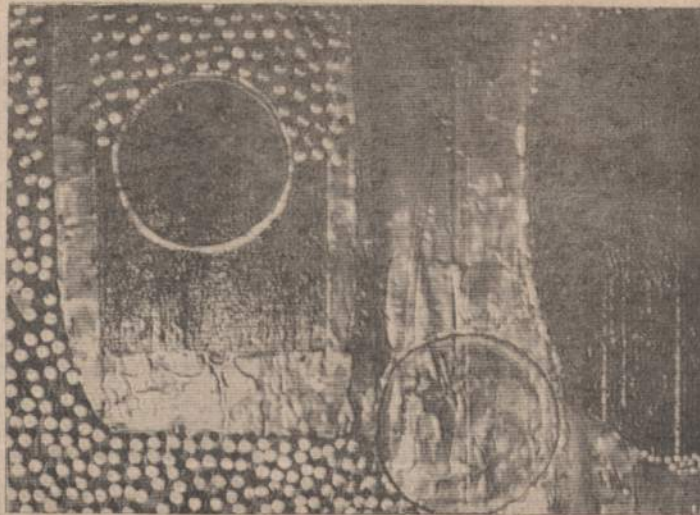
Parodoje išstatyti darbai daugiausia po du darbus nuo kiekvieno. Yra ir tokių, kurie turi tik po vieną. Viso susidaro per 70 darbų. Daugiausia tapyba, kelios skulptūros, kolažo ir grafikos darbai. Paroda įtraukta į kitų sričių parodų skaičių, ryšium su Pasaulio lietuvių jauni-

mo kongresu bei Dainų švente, kuri sėkmingai praėjo praėjusių sekmadienį.

Kongreso dvasioje daugiau ar mažiau buvo mūsų kultūrinis ir kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės pasirodymas. Vaizdinis menas, kaip autonomiška, laisva kūrybos sritis, turėtų reikšti kulminacinį priedą, lyg būtų mūsų didelių pastangų ir laimėjimų užakcentavimas. Tačiau dailėje pasigendama to, ką turime kitose mūsų tautinės sąmonės srityse. Gal tik dėl to, taip yra, kad menas yra atšokęs nuo realybės, net nuo gyvenimo, kaip populiarius šūkis skelbia: modernusis menas neturįs nieko reikšti, neturi nei temos, tikta save turįs išsakyti. Sunku pasakyti, kokią vertybę menas turi, kai nesistengiama rimtai jos paieškoti. Ar galima jaunimą kaltinti, kad jis atėjo tokiu laiku, kada net jų pirmtakai niekad pilnai nesuprato abstraktinės dailės. Jaunieji dailininkai nesugeba išsiveržti iš jau senstančių madingų banalybių, per pusę šimtmečio pasenusių srovių srovelių, vadinamų pop art, op art, ir gal būtų atsiras STOP art. Taigi ir mūsų jaunųjų dailininkų paroda dideliais laimėjimais pasigirti negali, nes beveik visa sukirpta pagal moderniojo meno advokatų modelį.

Gražiai išleistame parodos kataloge Saulė Jautokaitė parąšė įvadą, matyti, remdamosi moderniosios estetikos filosofija, paneigiant viską, kas iki šiol buvo vertinama. Ten pasakyta:

„Psichologija yra tipiškas reiškinys šiandieniniame mene, kada simboliai pakeičia tikrovę, sąvokos — figūras, intuicija — instinktą, abstraktinės formos — tikrąjį pasaulį“. Reikėtų tikrai pridurti: Reductio ad absurdum — nuosmukis...

Romualdas Juknevičius „Aš matau pro savo langą“ (Kolažas)
Iš kongresinės jaunųjų lietuvių dailininkų dailės parodos Chicagoje

Abstrakcija nepakeičia tikrojo pasaulio. Sukurtas „tikrasis pasaulis“ yra kas kita, sintetinis abstraktus, t. y. visko paneigimas, kaip savo laiku nihilistai darydavo. Tikrajame pasaulyje egzistuoja harmonija, ritmas, grožis ir realybė. Socialinė tvarka, matematika, mokslas yra tikrasis pasaulis. Prileiskime, jeigu dailė pavaizduoja tikrąjį pasaulį, koks jis dabar yra, tai kaip suderinti mokslą, kuris neišpasakytai išbujojo ir vis teberanda naujų „paslapčių“ fizikoje bei chemijoje. Mokslas juk nėra fikcija ar sunkiai suvokiamos abstrakcijos. Tikrenybėje tokio dalyko, kaip abstraktas nėra. Abstraktas juk atsisako nuo bet kokios temos, turinio, reprezentacijos, pozityvios realybės. Norint abstraktą bent kiek suvokti, reikia duoti definiciją ar simbolių, pvz. X pažymint kitu Xy, kad būtų galima užsikibti už kokios nors formos. Pagaliau abstraktas yra svetimas žmogaus prigimčiai, kaip griauantis visas tiesas, — klaidinantis pradas. Dvi lentos negali atstoti žmogaus figūros, akmuo — gyvojo medžio ir t. t. „Bedaiktinis“ abstraktas yra nesąmonė, nes be daikto nėra nieko. Kada iš abstraktinių intucijų pasiseka gauti apčiuopiamų rezultatų, tada jau nebėra abstraktas. Gali būti abstraktas su organiniu elementu, architektūrinis abstraktas ir t. toliau.

Žmogaus intelektas reikalauja meno vertybių, kad ir abstrakčių. Dabartinėje dailėje yra per

mažai meno vertybių, o per daug mados garbinimo ir banalių naujovių; per daug teorijų ir klaidinančios propagandos dėl taip mažai vertingų dalykų. Menas turi būti aukščiau madų, menininkai turi siekti dvasinių ir moralinių vertybių — tiesos, vietoj lengvabūdiškai pamėgdžioti nesubrendėlių išdai-gas. Šių dienų jauni dailininkai serga madų liga, norėdami iškart patekti į Panteoną... Šitos mano pastabos yra bendros visiems, ne tik mūsų jaunesiems dailininkams. Jie turėtų žinoti, kad tuštuma kelia rūpestį ir žudo menininko individualybę. Niekas nestovi „mirties“ taške. Kinta gyvenimas, kinta ir žmonių papročiai, skonis. Galima bendruomenėje paskleisti blogą skonį, blogus papročius, jeigu to bus siekiama. Tikta po didelių socialinių bei politinių sukrėtimų, atgimsta naujos idėjos. Kai viskas ramu, viskas ir apsnusta.

Baigiant norėtusi dar pridurti, kad šioje jaunųjų dailininkų parodoje yra ir gerų tapybos darbų, kurie turi idėjinę bei reprezentacinę formą. P. Aleksos penkios kaukolės po plieniniu bokštu, kurio viršūnėje žaibuoja raudoni žaibai, tatau reiškia raudonojo imperializmo pavergtas tautas. Raimundas Lapšys, iš Kufsteino, Austrijos, davė graviruoto stiklo dekoratyvinių darbų. Birutė Bulotaitė davė porą neblogų afortų, Dalia Kolbaitė su kūriniu „Miestas saulėje“ pasirodo stipri tapyboje. Kęstutis Zapkus su savo vėlesniaja tapyba nenustebina, kaip jis prieš trejetą metų Čiurlionio galerijoje su savo paroda parodė nuostabų meninį sugebėjimą. Dabar pasigendama jo tapetinio sauso stiliaus darbuose kūrybinės dvasios. m. š.

Jurgis Grabošas

„Ivairybės“ (Kolažas)

Iš kongresinės jaunųjų lietuvių dailininkų dailės parodos Chicagoje

♦ Dalia Kolbaitė, kuri dėsto prancūzų kalbą valstybinio universiteto padaliny De Kalb, Ill., vasaros atostogų proga studijuoja portretų tapybą Chicagos Meno Institute.

♦ Mary Cassatt tapybos bei piešinių paroda Chicagos Meno Institute tęsis iki rugpiūčio mėnesio pabaigos.

♦ Meno parodų sezonas jau pasibaigė Chicagoje. Rugpiūčio vidury Springfielde bus valstybinė mugė, kur kartu bus ir didelė dailės paroda.

— NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JULY 9, 1966